

**MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDAN TASHQARI O'ZBEK XALQ
CHOLG'ULARI ANSAMBLINI TASHKIL ETISH**

**ОРГАНИЗАЦИЯ АНСАМБЛЯ НАРОДНЫХ ИНСТРУМЕНТОВ
УЗБЕКИСТАНА В КАЧЕСТВЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ПРОВЕДЕНИЯ
ЗАНЯТИЙ ПО МУЗЫКАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ**

**ORGANIZATION OF AN ENSEMBLE OF UZBEKISTAN FOLK
INSTRUMENTS IN ADDITION TO MUSICAL CULTURE LESSONS**

G'aniyev Baxtiyorjon

Andijon davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti Musiqa

ta'limi yo'nalishi 201-guruh talabasi

ANNOATSIYA: Ushbu ish musiqiy madaniyat darslaridan tashqari o'zbek xalq cholg'ulari ansamblini tashkil etishning ahamiyati va usullarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda ansambl faoliyati orqali talabalarni musiqiy madaniyatga jalb etish, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va milliy musiqa an'analari bilan tanishtirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: o'zbek xalq musiqasi, cholg'u, ansambl, musiqiy madaniyat, ijodiy faoliyat, talabalar, ta'lim, an'ana, musiqiy tarbiya, madaniy meros.

АННОТАЦИЯ: Данная работа посвящена изучению значения и методики организации ансамбля узбекских народных инструментов в дополнение к занятиям по музыкальной культуре. В исследовании рассматриваются вопросы приобщения учащихся к музыкальной культуре, развития их творческих способностей, приобщения к национальным музыкальным традициям через ансамблевую деятельность.

Ключевые слова: Узбекская народная музыка, инструмент, ансамбль, музыкальная культура, творческая деятельность, студенты, образование, традиции, музыкальное образование, культурное наследие.

Annotation: This work is devoted to studying the importance and methods of organizing an ensemble of Uzbek folk instruments in addition to musical culture lessons. The research considers the issues of involving students in musical culture, developing their creative abilities, and introducing them to national musical traditions through ensemble activities.

Keywords: Uzbek folk music, instrument, ensemble, musical culture, creative activity, students, education, tradition, musical education, cultural heritage.

Kirish:

Musiqqa madaniyati darslaridan tashqari o'zbek xalq cholg'ulari ansamblini tashkil etish bugungi kunda talabalar orasida milliy musiqqa an'analari va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Ansambl faoliyati nafaqat musiqiy bilimlarni mustahkamlashga, balki talabalarni bir jamoa sifatida ishlashga, madaniy merosimizni qadrlashga va musiqqa orqali o'zligini ifoda etishga o'rgatadi.

Asosiy qism:

O'zbek xalq musiqasi va cholg'u ijrosi xalqimizning boy madaniy merosini tashkil etadi. Musiqiy madaniyat darslaridan tashqari o'zbek xalq cholg'ulari ansamblini tashkil etish orqali talabalar milliy musiqani chuqurroq o'rganadi, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va birgalikda ijro etish orqali jamoaviy ish ko'nikmalarini oshiradi. Bu jarayon nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. O'zbek xalq cholg'ulari ansamblini yaratishda birinchi navbatda ansambl tarkibini belgilash muhimdir. Ansamblga qo'yiladigan talablar – cholg'u ijrochilari mahorati, ijro qobiliyati va musiqiy did. Masalan, doira ansambllari va xorijiy tajribalarda ham ansambl tarkibi aniq belgilangan bo'lib, har bir cholg'u ijrochisi o'z vazifasini biladi (Rahimov, 2018). O'zbek musiqiy an'analari bo'yicha, doira va kuy ansambllarining tarkibi odatda dutor, tanbur, doira, ney va baraban kabi cholg'ulardan iborat bo'ladi (Mamatqulov, 2016). Shu bilan birga, ansamblni tashkil etishda talabalarning qiziqishi va ixtiyori inobatga olinadi, bu esa ijodiy motivatsiyani oshiradi. Ansamblni tashkil etish jarayonida ijro texnikasi va musiqiy madaniyatga e'tibor qaratish zarur. Talabalar avvalo cholg'ularni alohida o'rganadilar, so'ngra kichik guruhlarda ijro mashqlarini bajaradilar. Bu jarayon musiqiy eshitish qobiliyatini rivojlantiradi, ritm va ohangni his qilishni osonlashtiradi (Tursunov, 2017). Shu bilan birga, ansambl ijrosi talabalarni o'zaro hurmat, tinglash va jamoaviy ishga o'rgatadi, bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi (Saidova, 2019). Milliy cholg'ular ijrosi orqali talabalar o'zbek musiqiy merosini chuqurroq anglaydi. Masalan, dutor va tanbur ijrosi xalq kuylarini ifodalashda muhim vosita bo'lib, o'zbek xalqining tarixiy va madaniy qadriyatlarini aks ettiradi (Abdullayev, 2020). Ansambl jarayonida talabalar turli kuylarga asoslangan musiqiy dasturlar tayyorlaydilar, bu esa ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Ansamblning samarali ishlashi uchun musiqiy rahbar va murabbiyning roli katta. Rahbar talabalarga ijro texnikasi, kuylash uslublari va ansamblning ritmik uyg'unligini o'rgatadi (Islomov, 2015). Shu bilan birga, murabbiylar talabalarning ijodiy tashabbuslarini qo'llab-quvvatlaydi, yangi kuylarga moslab ijro usullarini ishlab chiqishga yordam beradi. Bu jarayon musiqiy ta'limni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Ansambl faoliyati nafaqat talabalarning mahoratini oshirish, balki madaniy tadbirlar va konsertlarda ishtirok etish imkoniyatini ham yaratadi. Bu talabalarni o'zini namoyon etishga, sahna madaniyatini o'rganishga va auditoriya bilan ishlashga o'rgatadi (Jalolov, 2018). Shu bois, o'zbek xalq cholg'ulari

ansamblini tashkil etish ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanadi va talabalar uchun ko'p qirrali rivojlanish imkoniyatini beradi. Shuningdek, ansambl faoliyati talabalarni milliy madaniyatga hurmat bilan yondashishga o'rgatadi. O'zbek musiqiy merosini o'rganish va ijro etish orqali ular xalqimizning tarixiy qadriyatlarini anglaydi va asrab-avaylashga intiladi (Qodirov, 2017). Bu esa ta'lim jarayonini nafaqat ilmiy, balki ma'naviy jihatdan boyitadi. Bundan tashqari, ansambl faoliyati orqali talabalar turli davrlar va hududlarning musiqiy uslublarini o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, Farg'ona vodiysi, Buxoro va Xorazm hududlarining cholg'u ijrosi o'ziga xos ritm va ohang bilan ajralib turadi (Nazarov, 2021). Shu tarzda, ansambl ijrosi orqali talabalar nafaqat o'z hududining, balki butun O'zbekistonning musiqiy madaniyati bilan tanishadilar. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik tadqiqotlar ansambl faoliyatini o'quv jarayonining samarali vositasi sifatida ko'rsatadi. Ansamblda ishlash talabalarda ijodiy fikrlash, muammolarni hal etish va kreativ yondashuv ko'nikmalarini shakllantiradi (Karimova, 2022). Bu esa musiqa ta'limini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. Natijada, o'zbek xalq cholg'ulari ansamblini tashkil etish jarayoni talabalar uchun ko'plab foydali jihatlariga ega: musiqiy bilimlarni mustahkamlash, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, jamoaviy ish ko'nikmalarini oshirish va milliy madaniyatni o'rganish. Shu bilan birga, ansambl ta'lim jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi, talabalarni sahna va ijodiy faoliyatga jalb etadi.

Xulosa

Musiqa madaniyati darslaridan tashqari o'zbek xalq cholg'ulari ansamblini tashkil etish talabalarning musiqiy bilimlarini mustahkamlash, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va milliy madaniyatimizga bo'lgan hurmatini oshirishning samarali yo'li hisoblanadi. Ansambl faoliyati jamoaviy ish ko'nikmalarini shakllantiradi, sahna madaniyatini o'rgatadi va talabalarni turli musiqiy janrlar bilan tanishtiradi. Shu orqali talabalarda milliy an'analarni qadrlash va ijodiy fikrlash ko'nikmalari rivojlanadi. Shuningdek, ansamblni tashkil etish jarayoni ta'lim jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi, talabalarni ijodiy faoliyatga jalb qiladi va musiqiy tarbiyani mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahimov, A. (2018). O'zbek xalq musiqasi va cholg'ular ansambli. Toshkent: Musiqa nashriyoti.
2. Mamatqulov, B. (2016). Milliy cholg'u va ansambl ijrosi. Toshkent: Fan.
3. Tursunov, S. (2017). Talabalar musiqiy madaniyati va ijro san'ati. Toshkent: O'qituvchi.
4. Saidova, N. (2019). Jamoaviy musiqiy faoliyatning ta'limdagi roli. Toshkent: Ta'lim.
5. Abdullayev, O. (2020). O'zbek xalq kuy va cholg'ulari. Toshkent: Musiqa.
6. Islomov, R. (2015). Ansambl rahbarining pedagogik uslublari. Toshkent: Pedagogika.

7. Jalolov, M. (2018). Talabalar ansambl faoliyati va konsert tajribalari. Toshkent: Madaniyat.
8. Qodirov, Sh. (2017). Milliy madaniyat va musiqa tarbiyasi. Toshkent: Fan va Madaniyat.
9. Nazarov, F. (2021). Hududiy musiqiy an'analarning o'rni. Toshkent: Madaniyat va san'at.
10. Karimova, D. (2022). Ansambl faoliyati va ijodiy rivojlanish. Toshkent: Pedagogik tadqiqotlar.